

інтолерантність до невизначеності, сприяють поглибленню кризових переживань. Це проявляється у поширенні тривоги, розчарування, нерозуміння себе, втрати сенсу, самотності та негативно позначається на загальному стані здоров'я молоді. Перспективними напрямками подальших досліджень є поглиблене вивчення взаємозв'язку особистих ресурсів і соціальних чинників, що сприяють подоланню екзистенційної кризи, впровадження практичних психологічних інтервенцій для підтримки молоді у кризових періодах.

Література:

1. Громова Г. М. Інструменти вимірювання толерантності до невизначеності. Адаптація тесту «Шкала інтолерантності до невизначеності» Н. Карлетона. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*, 2021. № 47(50). С. 115–130.
2. Семків І. І. Адаптація методики Ш. Шварца «Портрет цінностей» українською мовою. *Практична психологія та соціальна робота*. 2013. № 1. С. 12–28.
3. Синявський В. В., Сергєєнкова О. П., Побірченко Н. А. Психологічний словник, 2007. 336 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5980/3/O_Serhieienkova_IL.pdf (дата звернення 12.04.2025 р.).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-522-1-114>

ОСОБЛИВОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ОБ'ЄКТА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Покорський О. В.

аспірант

Класичний приватний університет

м. Запоріжжя, Україна

Становлення новітньої парадигми державного управління вищою освітою в Україні відбувається під впливом численних викликів: необхідності гармонізації з європейським освітнім правом, забезпечення академічної автономії закладів вищої освіти при збереженні публічного контролю за якістю освітніх послуг, інтеграції результатів наукових досліджень у процес навчання, цифровізації освітнього простору, а також адаптації системи вищої освіти до умов воєнного стану та післявоєнного відновлення країни. Дослідження особливостей вищої освіти як об'єкта

державного управління є актуальним, методологічно і практично необхідним кроком до формування ефективної системи державного управління розвитком вищої освіти України, здатної забезпечити її конкурентоздатність у глобалізованому освітньому середовищі та інтеграцію до Європейського простору вищої освіти на засадах сталості, ефективності і гуманітарної цінності.

Н.О. Чиркова основними особливостями освіти як об'єкта публічного управління визначає такі: 1) освіта виступає основою формування цінностей всього суспільства та кожної людини зокрема, що робить її засобом подолання ціннісного хаосу, який панує сьогодні в Україні; 2) освіта формує цінності публічних управлінців, які беруть на себе відповідальність за керування державою та вирішення суспільних проблем (для України такими цінностями мають бути чесність, патріотизм, нетолерантність до корупції тощо, що значно підвищить якість управління); 3) освіта виступає консолідуючим чинником, який об'єднує громадянське суспільство, владу та бізнес (що призводить до підвищення рівня демократії та подолання конфліктів між вищезазначеними інститутами); 4) освіта є основою формування людського капіталу, який спроможний прискорювати розвиток держави; 5) освіта виступає фундаментом економічної, політичної, соціальної та військової могутності держави (через формування цінностей суспільства та людського капіталу); 6) освіта сприяє розбудові громадянського суспільства (що призводить до підвищення рівня демократії та дієвої свідомої участі громадян у процесах прийняття рішень); 7) освіта є одним із чинників сприяння сталому розвитку держави; 8) освіта є засобом управління суспільством та суспільною свідомістю в цілях держави [1, с. 32]. Вказаний комплекс характеристики особливостей вищої освіти як об'єкта державного управління вимагає глибокого переосмислення місця освіти у стратегіях державної політики та посилення її пріоритетності у публічному управлінні, зокрема у післявоєнній відбудові, євроінтеграції та формуванні інтелектуального суверенітету України.

На думку І. Дегтярьової, особливостями ефективної системи державного управління у сфері вищої освіти є: 1) якість нормативно-правової бази, 2) зниження адміністративного навантаження державного регулювання; 3) забезпечення законності та передбачуваності адміністративних дій [2, с. 82]. П.В. Редіна своєю чергою узагальнила перелік особливостей управління вищою освітою, розглядаючи серед них загальні та спеціальні. Серед загальних – ті, що властиві будь-якій управлінській діяльності, а спеціальні – характерні лише досліджуваного виду управління, тобто саме вищою освітою. До першої групи віднесено те, що управління вищою освітою є: діяльністю, що відзначається публічним, виконавчо-розпорядчим, підзаконним та цілеспрямованим характером; спрямовується

на забезпечення реалізації, охорони і захисту публічного інтересу (у нашому випадку в освітянській сфері); має організаційний зміст та безперервний характер тощо. Спеціальними ознаками управління вищою освітою П.В. Редіною зазначено такі: 1) особливий об'єкт управлінської діяльності – вища освіта; 2) реалізується з метою упорядкування різного роду суспільних відносин, що виникають між здобувачами вищої освіти, адміністраціями ЗВО, органами державної влади та місцевого самоврядування, іншими уповноваженими суб'єктами з приводу здобуття особами знань, умінь та інших компетентностей відповідно до встановлених рівнів, галузей знань та спеціальностей; 3) здійснюється системою уповноважених суб'єктів, що охоплює Кабінет Міністрів України, МОН України, підпорядковані йому установи і підприємства, інші центральні органи виконавчої влади та державні органи, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, органи громадського самоврядування тощо; 4) зміст цієї діяльності характеризується особливим набором та поєднанням функцій, форм та методів управління; 5) регламентується переважно нормами адміністративного права та ін [3, с. 47–48]. Компонентний аналіз вказаного переліку особливостей деталізує предмет управління і вказує на комплекс викликів: забезпечення скоординованості між численними акторами, одночасне дотримання універсальних принципів і галузевої специфіки, а також підтримка балансу між централізацією (для стратегічної єдності) та децентралізацією (для гнучкості й адаптивності). Вказане лежить в основі розробки ефективної моделі державного управління вищою освітою, здатної реагувати на швидкі соціальні і технологічні зміни.

На думку О.С. Марусіної, вища освіта як об'єкт державного управління, має такі властивості: 1) включає навчальний та науково-дослідний компонент (за функціонально-структурним підходом), кожен з яких передбачає потребу кадрового, інформаційного, матеріально-технічного забезпечення; 2) є організаційним елементом цілісної структури (ЗВО, галузь, національна освітня система); 3) передбачає постійні інформаційні зв'язки між органом управління та об'єктом управління для вироблення управлінських рішень, що відрізняються особливим соціальним значенням [4, с. 97]. Запропонована характеристика особливостей вищої освіти як об'єкта державного управління виводить поняття вищої освіти з рамок традиційного адміністрування та показує її як відкриту, адаптивну, стратегічно важливу підсистему, управління якою має бути інтегрованим, динамічним і рефлексивним. Така перспектива відповідає сучасним вимогам до публічного управління, що трансформується від бюрократичного до мережевого, від реактивного до проактивного, а також від замкненого до партисипативного.

На основі здійсненого аналізу, можна визначити комплексну класифікацію особливостей вищої освіти як об'єкта державного управління, яка містить такі групи особливостей: 1) системно-структурні: а) інституційна автономія та субсидіарність – заклади вищої освіти є самостійними юридичними суб'єктами, але функціонують у рамках державної освітньої політики, що забезпечує єдність освітнього простору; б) ієрархічна інтегрованість – вища освіта організована як багаторівнева структура (заклад-галузь-національна система), що потребує координації політик і ресурсів на різних рівнях; в) функціональна дуальність (навчання і наука) – заклади вищої освіти поєднують навчально-виховну й науково-дослідну діяльність, що формує складність управління, адже кожна з цих функцій вимагає власної ресурсної підтримки та нормативного регулювання; 2) організаційно-управлінські: а) публічність і відкритість управління – управлінські рішення є предметом суспільного контролю, прозорі, підвітні громадськості, що передбачає постійний діалог держави, громадянського суспільства й бізнесу; б) регламентованість і цілеспрямованість – управління вищою освітою здійснюється на підставі чітко визначених нормативно-правових рамок з метою реалізації довгострокових суспільних цілей; в) безперервність і адаптивність – потреба у постійному моніторингу освітнього середовища та швидка адаптація до змін (економічних, технологічних, соціокультурних); 3) кадрово-ресурсні: а) кадрова складова – вимагає створення умов для професійного розвитку педагогічних і наукових кадрів, забезпечення високих кваліфікаційних стандартів та механізмів академічної мобільності; б) матеріально-технічне забезпечення – забезпечення сучасною інфраструктурою, що відповідає вимогам міжнародних стандартів та інноваційного навчання і досліджень; в) фінансова багатоканальність – поєднання державного фінансування з альтернативними джерелами фінансування (гранти, фонди, міжнародні програми, приватні інвестиції); 4) соціально-гуманітарні: а) формування суспільних цінностей; б) громадянська функція; в) соціальна мобільність; 5) економіко-інноваційні: а) інноваційність – виступає центром створення нових знань та інновацій, що забезпечує інтеграцію науки з реальним сектором економіки; б) продуктивність – формує людський капітал, здатний до продуктивної праці, розвитку підприємництва та економічного зростання (внесок у національний ВВП); в) інтелектуальна незалежність – створює основу для національного суверенітету в галузі інтелектуальних і технологічних ресурсів; б) комунікаційно-інформаційні: а) постійна інформаційна взаємодія; б) цифрова відкритість і прозорість; в) інтернаціоналізація вищої освіти.

Література:

1. Чиркова Н. О. Дослідження освіти як феномена публічного управління. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2019. Вип. 11. С. 27–33.

2. Дегтярьова І. О. Міністерство освіти і науки України у системі державного управління вищою освітою: правовий статус та сфера компетенцій. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія : Державне управління*. 2018. № 1. С. 81–91.

3. Редіна П. В. Організаційно-правові засади управління вищою освітою в Україні : дис. ... д-ра філософії : 081 / П. В. Редіна ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, М-во освіти і науки України ; наук. кер. Н. П. Матюхіна. Харків, 2023. 241 с.

4. Марусіна О. С. Концептуальні засади формування і розвитку системи державного управління у сфері вищої освіти в Україні: дис. канд. з держ. управл. 25.00.01 – теорія та історія державного управління. Київ, 2019. 295 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-522-1-115>

РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ У СПІВВІДНОШЕННІ З СОЦІАЛЬНОЮ АДАПТИВНІСТЮ

Саннікова О. П.

*доктор психологічних наук, професор,
кафедра загальної та диференціальної психології,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
м. Одеса, Україна*

Віговська А. Г.

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 053 – Психологія
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
м. Одеса, Україна*

У даній роботі представлені результати емпіричного дослідження, спрямованого на вивчення співвідношення показників емоційної резильєнтності та соціальної адаптивності як складною рисою особистості.